

Fjärde roten, tomt 47

Kvarteret Holländaren

Nionde roten 1637–57

Västra Hamnens östra sida

Fjärde roten 1657–70

Tillsammans med 4.46 Västra Hamngatan 10

Jacob Röpke bötker

1637–40

En *Hans Roepke* förekommer enl. W. Berg: Samlingar t. Göteborgs historia (bil 3) 1625 i Christine kyrkas böcker.

Jacob Röpke vände sig i överrätten den 13.4.1640 mot *Jan Raas*. Han hade slutit ett husköp med Raas på terminer för betalningen. Han begärde, att kontraktet skulle upphävas, eftersom Johan Raas ej hade hållit överenskommelsen. Rätten bestämde, att köpet skulle bestå, då det var efter lag lagbjudit och lagståndet.

Johan Raas skräddare

1748–56, änkan omtalad 1657.

Han bodde 1637–39 i rote 11.-1647 bytte han med Wilhelm Hunter i 4.46. Möjligen kan han vara densamme som *Johan Petersson*, som betalade huseköpspenning 1647.

14.9.1657 betalades huseköpspenning med 12 daler för *Cornelius Classons* gård, köpt av Johan Raas för 400 rdr, därav förärades 3 d smt till Johan Raas änka. Cornelius Classon skeppar ägde redan tidigare gård vid västra hamnen 4.45m) där han bodde t.o.m. 1662, sedan omtalas sonen Claes Cornelisson t.o.m. 1666 (änkan t.o.m. 1668), varefter Cornelius Claesson återvände för några år. Cornelius Classon bodde alltså kvar på sitt detta sitt gamla ställe mellan Jöran Fistulator och Mäster balbers änka (1661 Mäster Daniel balber). Det verkar som han omedelbart överlät denna gård till

Kapten Henrik de Letter

1652–77, änkan 1678, dottern Claes Simonsons hustru 1676

Kapten Henrik de Letter omtalas i mantalslängderna första gången 1649 och på denna plats 1652–74.

Berg (II:7–8, 479) säger om honom, att han tillhörde en spansk adlig släkt, var född 16.6.1604 och inflyttade till Göteborg från Middleburg i Holland. Han säger också om honom, att han var handlande och kapten i borgerskapets kår. Kaptenstiteln hade han dock även på sjön och nämnes i domböckerna oftast i samband med fartyg och resor.

Sålunda fick han den 4.9.1666 vid överrätten vittna om Göteborgsskeppet *Draken*, som gick under i storm vid England. 1663 den 26 mars hade en engelsk köpman *Natanael Palmer*, som befraktade fartyget, dömts att ersätta redarna för deras förluster. Han hade gått till kungs med skrifter som gick ut på att de var de, som skulle ersätta honom och icke han dem, ty de hade enligt

hans mening till honom upplåtit ett skepp med odugligt tackel och tågvirke. På olycksresan hade *Matthias Boldewin* varit skeppare men resan tidigare hade skeppet seglats av kapten Henrik de Letter. Letter vittnade om att när han förde skeppet var det försett med ”god och bekväm redskap”. Skeppet var så nytt och starkt, att den engelske *skeppsbyggmästare Francis Sheldon*, som förtimrade det, sade sig ”föga starkare skepp sett hava”. Det hade ”ingen förtimring för nöden, utan redarna ville det så hava på det att skeppet skulle så mycket bättre bliva försett”. Förtimringen hade alltså icke skett för att skeppet var gammalt och förfallet. Henrik de Letter hade med skeppet *Draken* och dess tåg och redskap utstått en så stor storm, att ”han aldrig vet sig större storm förfarit hava och likväl intet fel warken på skepp eller redskap befunnit. Han visste inget fel på skeppet, så han fruktade icke att våga sitt liv uppå”.

En annan gång (12.10.1666) ville kapten Henrik de Letter, att rätten skulle förhöra hans skeppsfolk *styrmannen Erik i Lia* och *båtsmännen Lars Persson* och *Hans Andersson* ”huruledes hans resa åter och fram emellan Frankrike och Göteborg avlupin är”. Men rätten begärde en skriftlig berättelse, då den fruktade, att en muntlig redogörelse skulle bli för lång. Ett par dagar före detta hade *tolagsmästaren Ambjörn Eriksson* av Henrik de Letter fordrat ”stadsens rättighet, som är 6 d smt för inbekommen sill uti tolag”. Henrik de Letter sade sig ha sålt sillen till *Per Larsson* ”under den kondition, att han tull och tolag skulle avlägga”. Samma dag begärde *Bryngel Radde* och hans partcipanter, att kapten Henrik de Letter ”icke allenast riktig räkning göra måtte, huruledes han det av honom och hans partcipanter här i Göteborg emottagne gods i England försålt haver, och sedan huru han befraktarnas penningar i Frankrike brukat haver”. Henrik de Letter sade sig icke ha något med befraktarna att göra utan blott med välborna Herr Burggreven och Herr Presidenten *Leioncrantz* men lovade att lämna en riktig räkning. Tvisten skulle lösas av gode männen *Wincent Beckman*, *Gustaf von Ackern*, *Adam Herwegh* och *Jacob von Herten*.

Av resolutionsboken den 6.12.1671 framgår, att president Magnus Gripenklou var missnöjd med att ”Paul Hans Jürgensson och Henrik de Letter intaga vin i sine källare med stora mått och det åter i små mått utmångla”.

Henrik de Letter var gift fyra gånger: 1) med okänd

2) med *Cornelia*, som begravdes den 20.6.1656.

3) med *Cathalina Jönsdotter (el. Janssens)*, begravd 20.9.1667. Hon mötte vid rätten hustru *Ingrid Bengts av Möln dal* i ett mål om ett svin, som Ingrid sålt till Catalina. Catalina bör vara mor till *Jannethje*, döpt den 9.7.1657, *Johan*, döpt 5.10.1658 och Henrik, döpt den 27.1.1660.

4. Den 17.1.1668 förklarade kapten Henrik de Letter vilja inträda i sitt fjärde äktenskap. Av hans sista hustru *Catelina Janssens* barn hade blott sonen Henrik de Letter (d.y.) överlevt modern. Honom tillkom 1 800 rdr, vilket var hans moderns förmögenhet, som var nedsatt i Vlissingen i Seeland såsom en ”Huwelijkse forward” (?), såsom den kallas i Holland. Stadsbudet skickades på justitiekollegii vägnar att tillsäga de tyska prästerna att icke företaga lysningar för änkor och änklingar till dess att de hade Magistratens *skriftliga* tillstånd, emedan annorlunda handlande stred mot Kungl. Maj:ts stadga. Letter avfordrades något dokument om detta arv från Vlissingens rådstuga. Han tilläts låta viga sig men måste först ställa caution för att han införskaffade dokumenten. Den 21.1.1668 gifte sig Henrik de Letter med *Anna Jacobs*, också kallad *Annika Kobes*.

Magistraten sände den 7.5.1678 ett brev till domkapitlet (Venerandum Consistorium) angående hur Henrik de Letters lekamen skulle begravas med ”öflige och Christelige Ceremonier” med anledning av änkans ansökan om en ”sådan christelig begravning som andra reformerade åtniutit hafwa helst emedan han i Cronans tienst varit och eliest ett skickeligt och stilla lefwerne fördt

hafwer som många exempel, både af Cronobetiente, Borgare och skeppare, så länge före detta, som nyligen på lika sätt i Tyska församlingen, som med afledne Jacob Herten i svenska församlingen af domkyrkian som dock en manist war, skedde”. (Det var Kungl. Maj:ts åstundan från stadens grundande, att ej så noga skulle hållas på formerna, när det gällde ”de utländske”).

I justitiekollegiets protokoll den 17.7.1666 omtalas Henrik de Letters omildhet mot sina sex små barn (tydligt födda i de två första äktenskapen) som han hade drivit ut på gatan. Kollegium lät uppkalla *Johan von Saveland* och *Adam Herwegh*, som hade underskrivit den försäkran, som Henrik de Letter hade givit barnen vid arvsfiktet, då han hade tilldelat barnen 300 rdr. De gode männen borde uppsöka honom och fråga honom av vilken orsak han hade utkastat sina barn på gatan.

Av sönerna nådde åtminstone en vuxen ålder, nämligen *Claes*.

Eftersom Henrik de Letter hade *Claes de Letters* matrimonium inestående hos sig begärde *Nicolaï Kocks hustru* den 14.9.1664 betalt för kostpenningar enligt en obligation underskriven av *Claes* och hans systrar *Maria* och *Catalena*.

Maria (född 1634, död 1688, begr. 22.7. s.å.) gifte sig 1.7.1655 med *kaptenen vid amiralitetet Wilhelm Janssen Kuyhl* (död 1670, begr. 23.9. s.å.). Dottern *Catalena* gifte sig 7.7.1663 med *Nicolaus (Claes) Simonsson*. Hon var född 1637 och avled 1680 (begr. 2.4. detta år). I augusti 1679 begärde *Catalina de Letter* hemskillnad från sin man *Claes Simonsson* på grund av hans hårda, odrägliga och omänskliga hanterande: hon begärde inget annat straff på honom än att slippa honom. En tredje dotter *Adriana*, född i februari 1654 gifte sig den 8.6.1675 med *skepparen Adrian Janssen von Sollen*.

Ytterligare en dotter nämnes i kämnärsrätten den 9.10.1678, då *Cathalena* och *Jochumina* (”Joka”) *Henriksdöttrar* vände sig mot sin styvmor hustru *Annika Kobes* om arvet efter deras far *Henrik de Letter*. Döttrarna kallas den 11.10.1678 för *Claes Simonssons* och *Lars Rasmussons* hustrur. De lovade att under vissa betingelser avstå från att begära ved eller träbråte.

Den 20.7.1669 döptes i tyska församlingen *Lars Rasmussons* dotter *Cornelia*: faddrar var *Carsten Vogt*, *skepparen Christian Pieterssen*, fru *Anna Beckman*, *Brita*, *Anders Hanssons*, och *Cornelius Pieterssons Sara*. Denne *Henrik de Letters* måg är mera känd som *kaptens Lars Rasmusson* i *Kiärr*, omtalad som styrman 1675 och som *kaptens på skeppet Rosan* i april 1687. I april 1687 vänder sig *Lars Rasmussons* hustru *Joka Henriksdotter* för skällsord. I mars 1708 övertog *Lars Rasmussons* son dåvarande styrmannen, sedermera *skepparen Hans Larsson* i *Kiärr* stolrum i domkyrkan efter sin avlidne far (se 4.119, kv *Arkaden*).

Claes Jacobsson Prunck skeppsbyggmästare

1679–83-?

Kristine kyrkas böcker är märkvärdigt tysta om *Claes Jacobsson Prunck*. Han var emellertid skeppsbyggmästare och son till *skeppsbyggmästare Jacob Jacobsson Prunck*, död 1666, begr. 24 april s.å, vilken var gift med *Janneke Claussen*, född 1605, död 1683. Om fadern kan man läsa en hel del i *Ernst Bergmans* ”Gamla varvet vid Göteborg” (sid. 13–17). *Jacob Jacobsson Prunck* d.ä – han hade en son med samma namn och yrke – var en holländare, som gjort karriär i kronans tjänst på *Skeppsholmen* i *Stockholm* och erhöll transport till *Göteborg* i slutet av 1644. Här byggde han fartygen *Göteborg*, *gallioten Delfin* och *Andromeda*. *Mårten Anckarhielm* skrev till amiralitetskollegiet den 21.3.1655 om *Jacob Prunck* d.ä.: ”Hans person och arbete angående, så är han en flitig och nykter arbetsman och jag hoppas när som *Eders Excell:r* och *Herligh:r* en

gång få se dessa skepp, som han här haver byggt, skola de Eders Excell:r och Herlig:r synnerligen behaga.”

Kung Karl X Gustav hade emellertid förälskat sig i de engelska örlogsskeppen, som var smalare och mera djupgående än de holländska, varför han 1659 antog två engelska skeppsbyggmästare: *Tomas Day*, som placerades på varvet Bodekull (Karlshamn) medan Francis Sheldon sändes hit till Göteborg och blev en svår konkurrent till Jacob Prunck. Både Prunck och Sheldon fick i uppdrag att sända ”ett bestick på det skeppet, som nu skall bliva uppslagit där i Göteborg, rättat efter den facon, som vi vete Eder till påminna, att skeppet Draken är byggt”, d.v.s. att ge en modell till det skepp *Riksäpplet*, som kronan planerade att bygga. Valet utföll till Sheldons favor. I fortsättningen skulle de båda byggmästarna få svårt att samarbeta.

Arbetet på Andromeda och Göteborg försenades på grund av penningbrist. När skeppet Göteborg hösten 1659 sprang läck på sin första sjöexpedition råkade mästare Jacob i konungens onåd och avskedades men togs till nåder i slutet av året. Som ny ledare av skeppsbyggeriet i Göteborg hade sommaren 1659 utsetts *amiral Henrik Siöhielm* som favoritiserade sin landsman Prunck och skrev om Sheldon till amiralitetskollegiet den 9.4.1660: ”När folket är i arbete stå de väl tredje parten av tiden fåfänga, icke vetandes vad de skola göra eller låta, ej heller passar han synnerligen på huru det går, utan går här i staden och annorstädes och spatserar eller ock haver där vid byggningen några fåfänga inventioner för handen, som kronan icke båtmar.”

Våren 1661 sjösattes de bägge av mästare Jacob Prunck byggda ”strussarna” (militära transportfartyg) *Jupiter* och *Rafael*. Meningen var att ett par ytterligare planerade ”strussar” skulle av mästare Jacob ombyggas på *köpmannen Johan Ellers* masthamn till fregatter men 1662 återfordrade Ellers byggningsplatsen och det var slut med Jacob Pruncks arbete för kronan.

Vad sonen Claes Jacobsson beträffar, så förordnades han sommaren 1670 av amiralitetet att göra tjänst som ”mästertimmerman, när så behöves” men fick nästan omedelbart efterträda rikskansler de la Gardies *skeppsbyggmästare Henrik Lång*, som avlidit i augusti 1670. Han kvarstod i tjänsten 1683, då han underskriver ett brev till amiralitetskollegiet den 6 nov.

F.ö. vet man ingenting annat än att Claes Jacobsson Prunck måste ha avlidit någon gång före 1688, då hans efterträdare i äktenskapet *Simon Simonsson Schultz d.y.* uppträder i en tjänstehjonslängd som innehavare av gården 4.47. Genom att sammanställa bouppteckningarna i släkten kan man sluta sig till att Claes Jacobsson Prunck med sin i Marstrand födda hustru *Brita (Börta) Pedersdotter* hade två döttrar *Christina*, död före 16.10.1711 och gift med *inspektör Lars Bergsten* i hans första gifte och en dotter, död före 1705 och gift med *handelsmannen Jöns Pedersson* och mor till dennes tre barn *Claes, Nils* och *Maria* (g. skraddaren Hans Wiese, se nedan).

Claes Jacobsson Pruncks hustru Börta Persdotter var helsyster till *Kerstin i Runängen*, boende i Marstrand, vilken för all vänskaps skull till sin halvsyster *Maren Jürgensdotter* i Göteborg testamenterade lika stor del av sin kvarlåtenskap, som hennes helsyster Börta skulle erhålla (Marstrand RR den 9.7.1704). Maren Jürgensdotter var identisk med *Maria von Sollen*. Det är bakgrunden till att *handelsmannen Magnus Hedeman* till rådhusrättens i Marstrand sammantråde den 10.9.1709 hade erhållit fullmakt av Bergsten och Maria von Sollen att å deras vägnar lagligen uppbjuda sal Kerstin Pedersdotters i Runängen hus och gård. Då var tydligen Börta Pedersdotter död. Hennes andre man *Simon Simonsson Schultz d.y.* står i tomtöreslängden skriven för Henrik de Letters gamla hörntomt 4.47 t.o.m. 1701. Han omtalas i bouppteckningen 1704 (1704:225) efterlämna änkan Brita Persdotter och hus och gård vid västra lilla hamnen. I bouppteckningen

nämnes hans styvmoder *Anna Catharina Kieser* och den avlidne, huvudsvage *Henrik Simonsson Schultz* barn, vidare halvbrodern *Salomon Schultz*, som troligen avlidit i Holland.

I gården bodde 1710 Börta Pedersdotters dotters måg
skräddaren Hans Wiese,

och 1713–14 löjtnant Johan Långebergs änka, sistnämnda år med *Johan Volrath von Lengerken* som inneboende. 1715 hade de senare avlöst av *fältskären Johan Friedrik Roempke*. Då uppges gårdens byggnadsvärde vara 600 d smt – grannen i norr *löjtnant Hans Båthmans* gård värderades endast till 200 d smt.

Att Henrik de Letters gamla fastighet 1713 icke ägdes av Hans Wiese utan av arvingarna till *amiralitetslöjtnanten Johan Långeberg* framgår av att dessa pantsatte den 30.6. s.å. till Tyska kyrkan gård på Kyrkogatan vid västra hamnen på hörnet mellan löjtnant Båthman i norr och sal kapten Per Olssons änka i söder. Men Hans Wiese bodde kvar ännu 1720. Hos honom och hans *hustru Maria Liedberg* bodde 1717 *Herr Bengt Lindroth* och hans *hustru Elisabeth Flodera*. Wiese hade då *gesällerna Anders Winquist* och *Nils Wessberg* och *läregossen Lars Svensson*.

1723 krävdes *sal Jöns Perssons* barns förmyndare Lars Bergsten och *Johan Kierrulf* av skräddaren Hans Wiese på sin hustru Marias vägnar – hon var som Jöns Perssons dotter arvtagare

Inspektör Lars Gothén

var ägare till gården 4.47 1726–1755 och hans arvingar 1760.

Enligt Berg (II:3–4, 418) var han först kassör vid Stora Sjtullen och blev 10.4.1705 tygvaktare efter *Nils Millman*, som fått avsked. Att han var nära anknuten till släktkretsen kring Simon Simonsson Schultz framgår den 3.5.1709, då magistraten skriver till Siöblad ”ang cautionister för en del Betienter, som under Kungl. KrigsCollegium sortera”. (Ba:18): Cautionisterna för tygvaktare Lars Gothén var kontrollören vid Stora Sjtullen Lars Bergsten och *packhusvisitören Hans Olsson*, vilka båda var i livet: cautionen hade ingåtts 6.5.1705. Lars Gothén, som blev kontributionsrättsmästare, erhöll stolrum efter Börge von Akern 12.3.1716. Se också 1.39.

Hos Lars Gothén den äldre bodde 1753 (utom brandvaktsskarlen Petter Jonsson) hans son med samma namn *kämnären Lars Gothén*. Hans levnadsöde ger exempel på en lång och knagglig byråkratväg den tiden: han var student i Lund och tjänstgjorde från 1729 under två och ett halvt år hos assessor, häradshövdingen Lamberg på ting. Lars Gothén d.y. fick 28.4.1733 *venia ascultandi* vid rådhus- och kämnärsrätterna. Han var under två år auditör vid Göteborg artilleri. 10.11.1739 blev han notarie vid Hall- och manufakturätterna, 21.7.1742 kriminalnotarie vid kämnärsrätten. 1744 sökte han kämnärsbefattningen efter Assmund Swahn. Han ”var ett stadens barn” (EIIb:31): kämnär blev han först 1748 efter *Olof Wennerberg*. 17.10.1749 sökte notarien vid hallrätten Lars Gothén ledig rådmanstjänst i litterata klassen (EIIb:57). I stället blev han 17.10.1749 kämnär i litterata klassen efter *Gabriel Gothander*. Han avled 1766. Avlidne kämnären Lars Gothéns sterbhus gick i konkurs och egendomen såldes på auktion den 4.12.1766 för 500 d smt. Myndling och hushållerska var *Maria Larsdotter*. Han var svåger med *handl. Peter Jonsson*.

Avsevärt framgångsrikare var den andre sonen *supercargören Anders Gothén*, död 75-årig 1694, som enligt Olán åren 1750–85 företog åtta Kinaresor i Ostindiska Kompaniets tjänst. Med sin hustru *Christina Margareta Gadd*, död 1783 hade han sönerna *supercargören Lars Gothén*, född 1750 och *handelsmannen Jacob Gothén*, född 1762, som fick burskap 1799. Anders Gothéns dotter *Christina Gothén*, född 1765, död 13.11.1825, gifte sig 1765 med *grosshandlare John Hall*

d.ä., född 15.2.1735, död 2.10.1802. Hon är känd icke blott som mor till den olyclige *John Hall d.y.* utan också som föremål för Venezuelas frihetshjälte general *Francisco de Mirandas* intensiva uppvaktning. Anders Gothén var bosatt 5.10, motsvarande nuvarande Södra Hamngatan 45.

Enligt stadens uppbudshandlingar den 22.12.1760 hade avlidne inspektor Lars Gotheens arvingar kämnären herr Lars Gotheen och supercargören herr Anders Gotheens ombud *handelsmännen Johan Anders Lamberg* samt *Peter Jonsson* för 5 500 d smt till

handelsmannen och inspektoren i Svenska Ostindiska Kompaniets tjänst Nils Fehman

11.12.1760 sålt deras uppå Kyrkogatan emot västra hamnen emellan skepparänkan Christina Bruns gård å östra samt skomakaren Peter Lunds hus å norra sidan belägna hörnhus och gård. Fehman hade betalt 30 penning 183 daler 10 $\frac{2}{3}$ öre smt. Fehman erhöll samma dag första uppbud. – Se 10.15.

Inspektor Nils Fehman fick burskap som handlare i Göteborg 11.12.1733 och avled 23.12.1770. Han blev 30.8.1742 välgare vid Ostindiska Kompaniet och 1761 inspektör där. Han var gift med *Anna Margareta Söderberg*, död 15.1.1781, dotter till *handl. Carl Söderberg* och *Anna Maria Barntman*. Enligt bouppteckningen den 3.7.1771 efterlämnade han utom detta hus och gård i hörnet av Kyrkogatan och Västra Hamnen, värt 7 000 d smt en ödetomt vid Lilla Bommen, värd 400 d smt. (Berg I:2, 7).

Sonen Johan Fehman var 1761 i Berlin, men 1771 omtalas att han sedan länge ej avhörts. Det berättas om honom, att han var känd för ostadighet och slät hushållning. Nils Fehmans dotter *Anna Catharina Fehman* var gift med

handelsman Anders Kenlock

som ägde gården 1775. Han var son till *perukmakaren Christian Kenlock*, död i sept 1742 och *Maria Souchon*. Anders Kenlock fick burskap som handlande 12.12.1764 (uppsagt 29.8.1800). Han blev rådman 16.9.1796 efter *Sven Schale*. Han var kamrer vid Göteborgs Diskontoverk och kommerseråd. Gården omtalas som hans ödetomt 1807.

Anders Kenlocks dotter *Wilhelmina*, f.1782, död 1839, var g.m. inspektorn vid Nederlagskontoret i Göteborg *majoren Fredrik Wilhelm Lagerheim*, född 1779, död 1828.

Senare uppbud av 4.47

4.47 uppbjöds den 30.1.1809 av *handl Peter Malm*, som då också uppbjöd 4.46. Övriga uppbud under 1800-talet skedde samman med 4.46.